



Innst. S. nr. 69

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument nr. 8:103 (2005-2006)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Olemic Thommessen, Ine Marie Eriksen og Kari Lise Holmberg om kartlegging av språkferdigheter på helsestasjonens fireårskontroll

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I et kunnskapssamfunn er det viktig at alle gis mulighet til å få en god utdanning. Språklige ferdigheter er en grunnleggende forutsetning for å kunne lykkes i skolen. Forslagsstillerne mener det er et mål for norsk skole å bli en kunnskapsskole der ingen barn blir hengende etter. Språket utvikles i stor grad før skolestart, og det er mulig å avhjelpe de barn som ikke behersker språket vårt på en god måte med målrettede og varierte tiltak.

Mye tyder på at det ikke er god nok oppfølging av barn med mangelfulle språkferdigheter før de begynner på skolen. Forskning viser at det kan være viktig å iverksette tiltak på et tidlig tidspunkt.

Det ble med den forrige regjeringen igangsatt en rekke tiltak knyttet til større fokus på språkferdigheter i førskolealderen. Med utgangspunkt i fireårskontrollen på helsestasjonen er det mulig å nå nesten 100 pst. av barna og deres foreldre i førskolealder. Det er derfor med denne kontrollen som utgangspunkt, mulig å lage et tilbud om tiltak i forhold til de barna som trenger noe mer hjelp for å sikre en god språklig utvikling. Helt siden 2000 har det vært gjennomført kartlegging av fireåringer i Oslo gjennom den såkalte Grorud-modellen, de siste årene også i andre kommuner.

Forslagsstillerne ser det som særlig viktig at Regjeringen følger opp dette arbeidet. Forslagsstillerne ber derfor Stortinget anmode Regjeringen om at det utarbeides en opptrappingsplan slik at alle fireåringer kan nyte godt av et slikt tilbud innen 2009.

I dette arbeidet er det viktig å sikre at helsesøsters kompetanse utvides både hva gjelder forståelse av

språklig utvikling, innsikt i fremmedspråkliges utfordringer, bruk av kartleggingsverktøy og kunnskap om hvilke tiltak som bør iverksettes for å avhjelpe de problemer som avdekkes, herunder kompetanse til å vurdere når det bør henvises til ytterligere utredning.

Før et slikt tilbud blir landsdekkende er det en forutsetning at det kartleggingsverktøyet man velger som nasjonal standard, kvalitetssikres.

Det er viktig at tilbudene er mangfoldige og i overensstemmelse med foreldrenes ønsker. En del foreldre ønsker ikke barnehage til sine barn, og i respekt for foreldres valgfrihet bør det sikres tilbud til barn utenfor barnehagen. Forslagsstillerne ber Stortinget anmode departementet om å være seg bevisst denne problemstillingen.

I arbeidet med kvalitetssikring av slik kartlegging og tilbud om tiltak er det naturlig å koble inn ulike kompetansemiljøer og ulike forskermiljøer.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en opptrappingsplan frem mot 2009 med sikte på at det på landsbasis innføres språkkartlegging av fireåringer på helsestasjonens fireårskontroll, og tilbud om tiltak og veiledning der det er behov for det."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Knut Gravråk, Britt Hildeng, Espen Johnsen og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Molvær Grimstad, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, Trine Skei Grande, er enig med forlagsstillerne i at språklige ferdigheter er en grunnleggende forutsetning for å kunne lykkes i skolen og at det er et mål for norsk skole å bli en kunnskapsskole der ingen barn blir hengende etter på grunn av manglende språkferdigheter.

Komiteen viser til at det gjennom flere år og av vekslende regjeringer har vært satt i gang tiltak knyttet til større fokus på språkferdigheter i førskolealderen.

Komiteen viser videre til brev av 10. oktober 2006 fra statsråd Øystein Djupedal der flere tiltak for å bedre språkferdighetene for førskolebarn omtales. (Vedlegg)

Komiteen har merket seg at temaene som tas opp i forslaget vil bli berørt i stortingsmeldingen om utdanningens rolle som verktøy for sosial utjevning. Komiteen vil også vise til at det i 2006 ble bevilget 10 mill. kroner over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett til en prøveordning hvor de 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og Tromsø kunne søke midler til språkkartlegging av alle fireåringer ved helsestasjoner for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart. Komiteen er glad for at prøveordningen videreføres i 2007. I tillegg viser komiteen til at Regjeringen i budsjettet for 2007 har foreslått 5 mill. kroner til modellutprøvingen Språkløft som har som formål å fremme gode norskerdigheter. Modellutprøvingen skal foregå over fire år, og vil følge et utvalg barn med behov for oppfølging etter kartlegging med SPRÅK 4 ved fireårskontrollen på helsestasjonen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, er glad for disse tiltakene og anser at Regjeringen er i ferd med å ivareta intensjonen til forslagsstillerne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til behovet for et systematisk arbeid med barn som av ulike grunner trenger ekstra bistand i sin språkutvikling. Det er flere årsaker til at barn har forsinkelser eller forstyrrelser i sin språkutvikling, og man vet at flere av disse forhold er det mulig å gjøre noe med på et tidlig tidspunkt. God språkutvikling er av stor verdi i forhold til barns opplevelse av mestring, sosialisering og i forhold til senere skolegang. Disse medlemmer vil understreke at den foreslåtte kartlegging som vil finne sted på helsestasjonen ved fireårskontrollen, skal etableres for å avdekke om det er behov for videre oppfølging og gi grunnlag for tilbud om nærmere utredning og tiltak. Disse medlemmer viser til at det i forslaget presiseres at tilbud om barnehage er ett av flere tiltak som kan tilbys. Det er viktig at man viser respekt for foreldres valg av omsorgsform for sine barn, og derfor også gir tilbud på annen måte hva angår språkstimulerende tiltak.

Disse medlemmer er kjent med at flere barn med annet morsmål får problemer ved skolestart på grunn av svake norskkunnskaper. Disse representerer i den store sammenheng bare en liten del av de barn som vil kunne nyte godt av et tilbud om språkkartlegging. SPRÅK 4 er et kartleggingsverktøy som har vært benyttet i flere kommuner som en del av forsøksvirksomhet med tidlig

språkkartlegging av barn på helsestasjonen. Det hevdes i brev av 10. oktober 2006 fra Kunnskapsdepartementet at dette kartleggingsverktøy er særlig egnet. Kartleggingsverktøyet har vært evaluert av Rambøll Management på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Det fremgår av Rambøll Managements rapport at SPRÅK 4 er egnet til å avdekke manglende språkferdigheter knyttet til unaturlig sen utvikling eller andre forhold som gjør at språkutviklingen hemmes. Den hevder videre at det er en del problematiske forhold knyttet til bruken av SPRÅK 4 i forhold til barn med annet morsmål. Det er grunn til å presisere at denne evaluering ikke er en forskningsrapport og det bør derfor sikres at kartleggingsverktøyet blir underlagt en nøye gjennomgang av uavhengig forskningsmiljø. Disse medlemmer understreker derfor betydningen av at man kvalitetssikrer kartleggingsverktøyet med tanke på hva det skal avdekke. Det er derfor viktig at innføring av språkkartlegging og bruk av SPRÅK 4 blir fulgt opp med forskning og dokumentasjon.

Disse medlemmer ser at det er igangsatt et arbeid med språkkartlegging og utprøving av SPRÅK 4. Disse medlemmer finner likevel at det ikke er gjort tilstrekkelig arbeid for å nå målet om en god og kvalitetssikret landsdekkende kartleggingspraksis i 2009.

På den bakgrunn gjenopptas forslaget som følger:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en opptrappingsplan frem mot 2009 med sikte på at det på landsbasis innføres språkkartlegging av fireåringer på helsestasjonens fireårskontroll, og tilbud om tiltak og veiledning der det er behov for det."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en opptrappingsplan frem mot 2009 med sikte på at det på landsbasis innføres språkkartlegging av fireåringer på helsestasjonens fireårskontroll, og tilbud om tiltak og veiledning der det er behov for det.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:103 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Olemic Thommesen, Ine Marie Eriksen og Kari Lise Holmberg om kartlegging av språkferdigheter på helsestasjonens fireårskontroll - vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 5. desember 2006

May-Helen Molvær Grimstad
leder

Britt Hildeng
ordfører

Vedlegg

Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 10. oktober 2006

Dokument 8:103 (2005-2006) Spørsmål vedr kartlegging av språkferdigheter på helsestasjonens fireårskontroll fra stortingsrepresentantene Solberg, Thommessen, Eriksen og Holmberg

Jeg viser til brev fra Familie- og kulturkomiteen av 6. oktober med vedlegg om ovennevnte. Stortingsrepresentantene Erna Solberg, Olemic Thommessen, Ine Marie Eriksen og Kari Lise Holmberg har fremmet følgende forslag:

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en opptrappingsplan frem mot 2009 med sikte på at det på landsbasis innføres språkkartlegging av fireåringer på helsestasjonenes fireårskontroll, og tilbud om tiltak og veiledning der det er behov for det.

Temaene som tas opp i dokument 8-forslaget er temaer jeg er svært opptatt av og som vil bli berørt i stortingsmeldingen om utdanningens rolle som verktøy for sosial utjevning. Meldingen skal etter planen skal legges frem for Stortinget i desember.

Helsestasjonsvirksomheten ligger som kjent under Helse- og omsorgsdepartementet sitt ansvarsområdet. Jeg har derfor forelagt forslaget for HOD når det gjelder spørsmålet om språkkartlegging ved helsestasjonene. Som oppfølging av St.meld. nr. 49 (2003-2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse har Rambøll Management på oppdrag fra HOD, og i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, evaluert bruk av språkkartleggingsverktøyet SPRÅK 4 ved fireårskontrollen på helsestasjon. Evalueringen viser at SPRÅK 4 er et egnet språkkartleggingsverktøy og at helsestasjonene har fått et konkret redskap i arbeidet med språkkartleggingen. SPRÅK 4 bidrar til å sette fokus på førskolebarns språkutvikling, herunder bedre norskkunnskaper for barn med minoritetsbakgrunn, og bidrar også til videreutvikling av tverrfaglig samarbeid. Evalueringen påpeker også at det er nødvendig at helsesøstre får god veiledning i hvordan språkkartleggingen gjennomføres overfor minoritetsspråklige barn.

I 2006 ble det bevilget 10 millioner kroner over AIDs budsjett til en prøveordning hvor de 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og Tromsø, kunne søke om midler til språkkartlegging av alle fireåringer ved helsestasjoner for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart. Prøveordningen startet opp i 12 av 13 kommuner i 2006, og videreføres i 2007. Ordningen administreres av Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet. For å få tildelt midler legges det bla. vekt på at det er utviklet gode modeller for tverrfaglig samarbeid mellom helsestasjon, barnehage og PPT om oppfølging av barns språkutvikling, og at det er utviklet gode modeller for foreldreveiledning og samarbeid med foresatte om språkstimuleringstiltak. Prøveordningen er tenkt evaluert.

I henhold til forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal helsestasjonens tilbud til førskolebarn blant annet omfatte helseundersøkelser og rådgivning med oppfølging/henvisning ved behov. Et

sentralt tema i veilednings- og rådgivningsvirksomheten til foreldrene er barns språkutvikling. Sosial- og helsedirektoratet har utarbeidet Nasjonale faglige retningslinjer for undersøkelse av syn, hørsel og språk. For mer systematisk observasjon av barns språk anbefales det i retningslinjene bruk av kartleggingsmateriellet SATS for toåringer og SPRÅK 4 for fireåringer, ved helsestasjonens toårs- og fireårskontroll. I retningslinjene varsler direktoratet at det vil bli utarbeidet en implementeringsplan i samarbeid med berørte instanser som skal hjelpe de ansvarlige for tjenestene til å praktisere de nye retningslinjene for syns-, hørsels- og språkundørsøkelser. I den varslede stortingsmeldingen om sosial ulikhet i helse vil det bli vurdert ytterligere tiltak for å sikre en systematisk språkkartlegging i regi av helsestasjonene.

Forskning viser at perioden før skolestart er vesentlig for barns sosiale mestring og læring i skolen, og at forskjeller i for eksempel språkutvikling, oppstår tidlig. Vi vet også at barn fra sårbare grupper som får et godt tilrettelagt tilbud i barnehage, klarer seg bedre i skolen enn barn som ikke har fått et slikt tilbud. Selv om barnehagen er en sentral arena for systematisk språkstimulering og sosial utjevning, vet vi at ikke alle foreldre ønsker barnehageplass til barnet sitt. Det er derfor viktig å sikre et oppfølgingstilbud for alle barn som vil ha behov for særskilt språkstimulering etter kontroll på helsestasjon, også for de som ikke går i barnehage. Jeg er opptatt av at det sikres en helhetlig tiltakskjede i kommunen slik at barn som oppdages ved fireårskontroll får et tilbud om oppfølging, enten dette er i barnehage eller i form av et annet tilbud.

I budsjettet for 2007 har regjeringen foreslått 5 mill. kr til modellutprøvingen Språkløftet som har som formål å fremme gode norskerferdigheter. Modellutprøvingen skal foregå over fire år, og vil følge et utvalg barn med behov for oppfølging etter kartlegging med SPRÅK 4 ved fireårskontrollen på helsestasjonen. Barna vil få tilbud om videre utredning og tilpasset tiltak de to siste årene før skolestart og de to første årene i skolen. Modellutprøvingen skal evalueres. I 2006 ble det satt i gang forsøk med gratis korttidstilbud i barnehage for alle fire- og femåringer i bydel Stovner. Regjeringen foreslår i budsjettet for 2007 at denne ordningen blir utvidet til å omfatte en eller flere bydeler i Grorudalen og evt. andre kommuner med høy andel av innvandrerbefolkningen. Det vil bli lagt særlig vekt på å rekruttere barn som ikke har barnehageplass fra før. Videre pågår det et prosjekt finansiert av regjeringen i fire bydeler i Oslo med ambulerende pedagoger som skal gi et tilbud om språkstimulering til 4- og 5-åringer som ikke går i barnehage.

Som nevnt arbeider regjeringen i disse dager med en stortingsmelding om utdanningens rolle som verktøy for sosial utjevning. Tidlig innsats og oppfølging i førskolealder i forhold til barns språkutvikling vil være et sentralt tema i meldingen, og det vil bli vurdert tiltak på dette feltet.

